

Innst. 447 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:131 S (2016–2017)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Karin Andersen om en tillitsreform i skolen

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen, i nært samarbeid med profesjonen, utarbeide en tillitsreform i skolen som ivaretar skolens brede kunnskapssyn, bygger på tillit til lærerne og legger til rette for økt profesjonelt handlingsrom.
2. Stortinget ber regjeringen legge følgende overordnede prinsipper til grunn for en tillitsreform i skolen:
 - Kvalitetsutvikling i skolen skal bygge på få, overordnede mål, der profesjonen blir inkludert i målutformingens nasjonalt og lokalt.
 - Det totale omfanget av rapportering og dokumentasjonskrav på nasjonalt og lokalt nivå må legges på et nivå som ikke går på bekostning av lærernes tid til eleven og det profesjonelle handlingsrommet.
 - Mål og kvalitetsindikatorer skal speile skolens brede kunnskapssyn.
 - Læringsfremmende styringsprinsipper legges til grunn for kvalitetsvurderingen av skolen.
 - Reell medbestemmelse og tillit skal prege samarbeidet mellom skoleeier, skoleledelse og lærerprofesjonen på alle nivåer.

- Sterke profesjonsfellesskap skal være bærebjelken i skolens faglige arbeid og utvikling.
 - Den profesjonelle lærer har metodeansvar og gis et stort faglig handlingsrom.
3. Stortinget ber regjeringen foreslå tiltak for kvalitetsvurdering av skolen som motvirker økt konkurranse og rangering av skoler.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Christian Tynning Bjørnø, lederen Trond Giske, Martin Henriksen, Tone Merete Sønsterud og Marianne Aasen, fra Høyre, Henrik Asheim, Norunn Tveiten Benestad, Kent Gudmundsen og Kristin Vinje, fra Fremskrittspartiet, Lill Harriet Sandaune og Bente Thorsen, fra Kristelig Folkeparti, Anders Tyvand, fra Senterpartiet, Anne Tingelstad Wøien, fra Venstre, Iselin Nybø, og fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, viser til representantforslaget.

Komiteen ser på skolen som en av de viktigste institusjonene i samfunnet. Samfunnsoppdraget er bredt. Skolen skal ruste barn og unge til å mestre sitt eget liv i et stadig mer komplisert samfunn. Men skolen skal også danne barn og unge slik at de kan bidra og være til gagn for andre i samfunnet rundt seg.

Komiteen viser til Meld. St. 28 (2015–2016) Fag – Fordypning – Fornyelse, hvor det ble varslet en gjennomgang av fagene i skolen i den hensikt å gi elevene mer dybdeløring og bedre forståelse. Alle fagplaner skal gjennomgås, og den generelle delen av læreplanen skal fornyes.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener det norske utdanningssystemet er preget av stor grad av tillit til lærere og skoleledere. Nasjonale utdanningsmyndigheter fastsetter gjennom læreplanen mål for hva elevene skal lære, og det er hver enkelt skole selv som bestemmer hvordan de vil nå disse målene. Lokale skoleeiere og skoleledere har et betydelig profesjonelt handlingsrom. Disse medlemmer viser til at opplæringen er preget av et bredt kunnskapssyn, og at det brede samfunnsmandatet i skolen er forankret i formålsparagrafen i opplæringslova. Ny generell del av læreplanverket, som nå er på høring, vil tydeliggjøre hvordan samfunnsmandatet skal komme til uttrykk i opplæringen.

Disse medlemmer har stor tillit til skoleeiere, skoleledere og lærere og mener at en god skole hvor elevene lærer mer, utvikles best lokalt. Disse medlemmer mener forslagsstillerne slår inn åpne dører når de hevder norsk skole trenger en tillitsreform, og vil peke på at det pågående arbeidet med forenkling av læreplanenes detaljeringsgrad er ett av flere eksempler som understøtter dette.

Disse medlemmer vil videre understreke at kvalitetsvurderingssystemet har stor betydning for kvalitetsarbeidet i skolen. Systemet skal bidra til å gi et godt grunnlag for lærernes profesjonelle vurderinger i møtet med elevene. Det skal også gi informasjon om hvordan utdanningssystemet når målene for opplæringen. Disse medlemmer mener det er av stor verdi at foreldre og lokale og nasjonale myndigheter får informasjon om resultatene i skolen. Det er derfor viktig med åpenhet om resultatene i skolen, slik at den frie utøvelsen av det profesjonelle handlingsrommet hele tiden kan være under utvikling for å sikre en best mulig skole. Handlingsrommet vil økes med den desentraliserte kompetansemodellen regjeringen har foreslått i Meld. St. 21 (2016–2017) Lærelyst.

Disse medlemmer viser til at Kunnskapsdepartementet legger opp til en bred og inkluderende prosess for fagfornyelse i nært samarbeid med sentrale aktører i skolen. Dette vil bidra til legitimitet i prosessen og bred oppslutning om målene. Disse medlemmer vil understreke at det å fjerne byråkrati og tidstyver i skolen har vært en viktig prioritet for regjeringen. I 2014 hadde KS og Kunnskapsdepartementet et felles prosjekt for å redusere omfanget av dokumentasjon og rapportering på alle nivåer i skolen. Anbefalingene fra dette prosjektet er i stor grad fulgt opp. Rapporteringen fra GSI er forenklet, antall skriftlige undervisningsvurderinger er redusert, obligatoriske kartleggingsprøver på VG1 er omgjort til frivillige læringsstøttende prøver, og kravene til skriftlig dokumentasjon i forbindelse med felles na-

sjonalt tilsyn er forenklet. Disse medlemmer peker på at tidstyvarbeidet følges opp også lokalt.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Stortinget allerede har fattet flere vedtak og lagt føringer for regjeringens arbeid med fornyelsen av skolens læreplanverk som er i tråd med intensjonen i representantforslaget.

I forbindelse med behandlingen av Meld. St. 28 (2015–2016) skriver et flertall av komiteens medlemmer blant annet at:

«Skal vi utvikle en skole der alle elever opplever mestring, og der undervisningen ivaretar det brede kunnskapssynet, må vi gjenreise den profesjonelle lærerrollen.»

og at:

«Vi kan ikke bygge styringen på kontroll og mistillit, men må utvikle et kvalitetsvurderingssystem, som fremmer elevenes læring, som bygger på tillit og øker det profesjonelle handlingsrommet.»

Flertallet viser videre til at Stortinget blant annet har fattet vedtak der regjeringen bes sikre at det er lærernes ansvar og faglige skjønn som skal avgjøre hvilke metoder og virkemidler som skal tas i bruk i undervisningen for å nå kompetansemål og oppfylle skolens generelle samfunnsmandat, og et annet vedtak der Stortinget slår fast at kvalitetsvurderingssystemet skal ivareta skolens brede kunnskapssyn, bygge på tillit til lærerne og legge til rette for økt profesjonelt handlingsrom.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti imøteser regjeringens oppfølging av disse vedtakene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener at det må innføres en tillitsreform i skolen, og at det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet (NKVS) må endres. Flertallet vil vise til Innst. 19 S (2016–2017), der Stortinget gikk inn for å innføre en tillitsreform i skolen og påpekte at et kvalitetsvurderingssystem skulle ivareta skolens brede kunnskapssyn, bygge på tillit til lærerne og legge til rette for økt profesjonelt handlingsrom.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er kritiske til regjeringens manglende oppfølging av dette vedtaket. I stedet prioriterer

regjeringen å videreutvikle et kvalitetsvurderings-system som ytterligere forsterker en målstyring som innsnevrer skolens kunnskapssyn og baseres på kontroll og rangering.

Disse medlemmer mener lærere skal få bruke mer tid på elevene og mindre på skjemaer. Mer tillit og mindre måling og kontroll må skapes gjennom å lytte til elevene og lærerne, og derfor må en tillitsreform utarbeides i nært samarbeid med profesjonen og bygge på styringsprinsipper som ivaretar skolens brede kunnskapssyn, har elevenes læring i sentrum, og fjerner tidstyvene i skolen.

Disse medlemmer fremmer forslag 1 i dokumentet:

«Stortinget ber regjeringen, i nært samarbeid med profesjonen, utarbeide en tillitsreform i skolen som ivaretar skolens brede kunnskapssyn, bygger på tillit til lærerne og legger til rette for økt profesjonelt handlingsrom.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, har som ambisjon å gjøre hverdagen for lærerne mindre byråkratisk og vise lærerne mer tillit, og mener det er behov for å forsterke dette arbeidet ytterligere i årene fremover.

Flertallet mener for eksempel at læreplanene skal være mer konkrete enn i dag, og at læreplanene bør ha færre, men tydeligere mål. Dette vil gjøre det lettere å følge opp i det daglige arbeidet og bidra til å kutte byråkrati og unødvendig ekstraarbeid.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil påpeke at en god skole forutsetter dyktige lærere som gis tid og tillit til å følge opp hver enkelt elev. Derfor er det viktig med nok lærere, slik at det ikke blir for mange elever per lærer, og at både skolens styringsdokumenter og den praktiske politikken tydelig signaliserer tillit til lærerprofesjonen.

Dette flertallet viser til arbeidet med «generell del» i læreplanarbeidet og at det nye forslaget til generell del er ute på høring. Læreplanens generelle del utdyper formålsparagrafen i opplæringslova, angir overordnede mål for opplæringen og inneholder det verdimeslige, kulturelle og kunnskapsmessige grunnlaget for grunnskolen og videregående opplæring. Siden den generelle delen har overordnet betydning for opplæringen, er det viktig at den forankres godt hos alle som arbeider i og rundt skolen, og at alle i skolen føler et særlig eierskap til denne delen av læreplanen – også på tvers av politiske skillelinjer. Dette flertallet mener derfor at det vil være rik-

tig å forankre læreplanarbeidet i Stortinget for å sikre forankring og oppslutning om endringene.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener framveksten av et omfattende målstyringsregime i styringen av skolen er i konflikt med lærernes mulighet til profesjonell yrkesutøvelse. Disse medlemmer mener derfor det er nødvendig, og på høy tid, å foreta en kritisk vurdering av bruken av målstyring i hele skolesystemet og hvordan dette innvirker på prioriteringene i skolen, elevenes læring og lærerens profesjonsutøvelse.

Disse medlemmer mener det over mange år har vært en ukritisk holdning til bruk av OECDs internasjonale tester, og at resultatene av disse testene bidrar til å overstyre skolens brede samfunnsmandat. Et etter hvert omfattende målstyringsregime har resultert i en ensidig vektlegging av enkelte fag og ferdigheter, noe som har ført til en innsnevring av kunnskapsbegrepet på bekostning av skolens formålsparagraf og generell del av læreplanen.

Disse medlemmer viser til Ludvigsen-utvalget, som i sin rapport påpeker at standardiserte prøver ikke fanger opp kompleksiteten i fag og kompetanser. Disse medlemmer mener derfor, i likhet med Ludvigsen-utvalget, at vesentlige endringer i skolens innhold må gjenspeiles i kvalitetsvurderingssystemet: «Kompetansene elevene skal utvikle i fremtidens skole, er komplekse, og elevene skal kunne anvende kunnskaper og ferdigheter i ulike sammenhenger.» Skal vi utvikle en skole der alle elever opplever mestring, og der undervisningen ivaretar det brede kunnskapssynet, må vi gjenreise den profesjonelle lærerrollen.

Disse medlemmer viser videre til rapporten «Lærerrollen – hva slags lærere trenger vi i framtida», som også underbygger behovet for å endre målene skolene styres etter og måten det gjøres på. Rapporten tar utgangspunkt i at lærerne opplever mistillit basert på mer målstyring og økt kontroll, og at dette fører til ensretting av undervisningen og et smalt kunnskapssyn.

Disse medlemmer viser til at bruk av målstyring i skolen ikke bare debatteres i Norge, men at det både i USA, Asia og i en rekke europeiske land er en økende uro over virkningen av testkulturen og en pågående debatt om å reversere bruken av slike tester. Disse medlemmer mener det er på høy tid at også norske utdanningsmyndigheter ser med kritisk blick på målstyringens innretning og omfang.

Disse medlemmer viser for øvrig til tidligere merknader og forslag vedrørende dette, blant annet ved behandlingen av Meld. St. 28 (2015–2016) Fag – Fordypning – Forståelse. En fornyelse av Kunnskapsløftet.

Disse medlemmer mener en inkluderende fellesskole skal bidra til at alle elever lærer mer, trives på skolen og mestrer livet. En skole som handler for mye om pugging og testing, står i veien for dette målet. Lærerne må få større mulighet til selv å bestemme hvordan de vil undervise, slik at det ikke bare blir PISA og nasjonale prøver som prioriteres. I dag opplever lærerne mistillit gjennom mye kontroll. Disse medlemmer vil vise til at forskningsrapporter og tilbakemeldinger fra elever og lærere har dokumentert at Kunnskapsløftet har ført til en mer teoritung skole og en mer ensrettet undervisning. Skoleforskere peker dessuten på at en omfattende målstyring kan ha bidratt til å øke elevenes prestasjonspress, og helsepersonell melder om at antallet elever som oppgir at de har stressrelaterte psykiske problemer og udefinerbare fysiske helseplager, har økt kraftig de senere årene.

Disse medlemmer vil for øvrig vise til disse partiets programmer, der det foreslås å gjøre nasjonale prøver om til utvalgsprøver, at Norge ikke lenger skal delta i PISA-testene, og at tilliten til lærerne må gjenreises gjennom et kvalitetssystem som er læringsfremmende og som styrker lærernes faglige handlingsrom.

Disse medlemmer fremmer forslag 2 og 3 i dokumentet:

«Stortinget ber regjeringen legge følgende overordnede prinsipper til grunn for en tillitsreform i skolen:

- Kvalitetsutvikling i skolen skal bygge på få, overordnede mål, der profesjonen blir inkludert i målutformingen nasjonalt og lokalt.
- Det totale omfanget av rapportering og dokumentasjonskrav på nasjonalt og lokalt nivå må legges på et nivå som ikke går på bekostning av lærernes tid til eleven og det profesjonelle handlingsrommet.
- Mål og kvalitetsindikatorer skal speile skolens brede kunnskapssyn.
- Læringsfremmende styringsprinsipper legges til grunn for kvalitetsvurderingen av skolen.
- Reell medbestemmelse og tillit skal prege samarbeidet mellom skoleeier, skoleledelse og lærerprofesjonen på alle nivåer.
- Sterke profesjonsfellesskap skal være bærebjelken i skolens faglige arbeid og utvikling.
- Den profesjonelle lærer har metodeansvar og gis et stort faglig handlingsrom.»

«Stortinget ber regjeringen foreslå tiltak for kvalitetsvurdering av skolen som motvirker økt konkurranse og rangering av skoler.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen, i nært samarbeid med profesjonen, utarbeide en tillitsreform i skolen som ivaretar skolens brede kunnskapssyn, bygger på tillit til lærerne og legger til rette for økt profesjonelt handlingsrom.

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen legge følgende overordnede prinsipper til grunn for en tillitsreform i skolen:

- Kvalitetsutvikling i skolen skal bygge på få, overordnede mål, der profesjonen blir inkludert i målutformingen nasjonalt og lokalt.
- Det totale omfanget av rapportering og dokumentasjonskrav på nasjonalt og lokalt nivå må legges på et nivå som ikke går på bekostning av lærernes tid til eleven og det profesjonelle handlingsrommet.
- Mål og kvalitetsindikatorer skal speile skolens brede kunnskapssyn.
- Læringsfremmende styringsprinsipper legges til grunn for kvalitetsvurderingen av skolen.
- Reell medbestemmelse og tillit skal prege samarbeidet mellom skoleeier, skoleledelse og lærerprofesjonen på alle nivåer.
- Sterke profesjonsfellesskap skal være bærebjelken i skolens faglige arbeid og utvikling.
- Den profesjonelle lærer har metodeansvar og gis et stort faglig handlingsrom.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen foreslå tiltak for kvalitetsvurdering av skolen som motvirker økt konkurranse og rangering av skoler.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:131 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Karin Andersen om en tillitsreform i skolen – vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 8. juni 2017

Trond Giske

leder

Marianne Aasen

ordfører

